

“एरण्डतलं तीक्ष्णोष्णं दीपनं पिच्छिलं गुरु । दृष्यं
त्वच्यं वयःस्थायि मेधाकान्तिबलप्रदम् । कषायानुरसं
सूक्ष्मं योनिशुक्रविशोधनम् । विस्त्रं स्वादुरसं पाके
सुतिक्तं कटुकं सरम् (रेचकम्) विषमज्वरकृद्भोगपृष्ठ-
गुह्यादिमृलङ्घनम् । हृन्ति वातोदरानाहगुल्माद्योलाकटि-
पहान् ॥ वातशोणितविडम्बल्लेघाशोथामविद्रधीन् ।
आमवातगजेन्द्रस्य शरीरवनचारिणः । एक एव मिह-
न्नायमेरण्डल्लेहकेशरी” भावप्र० । स्त्रार्थे कन् । तत्रैव ।
एरण्डस्य फलम् अण् । एरण्ड तत्फलम् । “एरण्डं
कोमलं योद्धां फलं तक्रेण खेदितम् । पाचितं
कटुतैलेन हिङ्गुनातिघुषासितम् । कफानिलहरं दृष्यं
रुक्षसृणञ्च पित्तलम् । अग्निसंजननं रुच्यं गुरु पाके-
ऽतिपिच्छिलम्” भावप्र० । “फले लुक्” पा० अचोलुवि-
धानात् एरण्डमित्येव साधु । २पिप्पल्या स्त्री शब्द-
टाप् गो० ङे, व् वा ।

एरण्डपत्रिका स्त्री एरण्डस्य पत्रमिव पत्रमस्याः कप् संचायां
वा कन् अत इत्थम् । दन्तीवृक्षे । [वृक्षे । राजनि० ।

एरण्डफला स्त्री एरण्डस्य फलमिव फलमस्याः । लघुदन्ती-
एर ति० आ+इर-उन् । गन्तरि । “एजाति ग्लहा कन्वेव
तत्रैव तन्दाना पत्येव जाया” अथ० ६, २२, ३,

एवीर पु० आ+इर-किप् एरं वारयति इ-णिच् उण् ।
विर्भावाम् कर्कटीभेदे (काकुड) “एवीरवीजं तोयेन-
पिबेदा लयणीकतम्” सुश्रु० । “कट्टे वीरौ यथा पके
मधुरः सनुरधोऽपि न” या० स्त्रार्थे कन् तत्रैव ।

एलक पुंस्त्री एलक+इत्य लः । मेघे स्त्रियां अजा० टाप्
लिपा० नातइत्त्वम् डलयोरेकत्वशरणात् ।

एलङ्ग पु स्त्री आ+इल-अङ्गच् । (राइखड़ा) मत्स्यभेदे
स्त्रियां ङोष् । “एलङ्गोमधुरोदृष्यः संप्राही कफ-
वातहा । मेधाग्निपुष्टिकारी च शोतलः क्षेपणो गुरुः”
राजनि० ।

एल(ला)वालु न० एलेव वलते वल-उण् ऊग्रापोरिति
संचायां वा लुलः । (लालुका) सुगन्धिद्रव्यभेदे
“पुन्नागेल्लवालूनि नागपुष्पोत्पलासिता” सुश्रु० । स्त्रार्थे
कन् एल(ला)वालुकमथल न० ।

एला स्त्री इल-अच् । १खनामख्यातलतायाम् । (एलाची)
तद्भेदगुणादि भावप्र० उक्तम् । “एला स्थूला च बहुला
पृथीका लिपुटापि च । भद्रैला दृहदेला च चन्द्रमाला च
निष्कृटी । स्थूलैला कटुका पाके रसे चानाहकलघुः ।

रुक्षोष्णा स्नेहपित्तासृक्कफश्वासतृषापहा । हृत्तासविषवक्ष्यास्य
शिरोरुग्वमिकासुतु । सूक्ष्मैला कुञ्चिका लुब्धा को
रङ्गी द्राविडी गुटिः । एला सूक्ष्मा कफश्वासकाशार्थी
मूलकच्छूहत् । रसे तु कटुका शोता लघ्वी वातहरी मता”
“एलाबतालिङ्गितचन्दनासु” रघुः । तस्याः फलम्
अण् तस्य लुप् लुपि प्रकृतिलिङ्गत्वेन तत्फलम् अपि स्त्री ।
“ससञ्जुरश्चक्षुस्मानामेक्षानासुत्पतिष्णवः” रघुः । “सजना
नयौ शरदशयतिरियमेला” इ० र० उक्ते २पञ्चदशा-
क्षरपादके कन्दोभेदे ।

एला विलासे कण्डू० प० अक० सेंट् । एलायति ऐलायोत् ।
एलायां बभूव आस चकार ।

एलाक पु० एलाय-खल् । कृपिभेदे गर्गा० घञ् । ऐलाक्व
तदपत्ये पुंस्त्री० । स्त्रियां ङोपि यलोपः । ऐलाकी ।
एलादिगुटिका स्त्री “एलापलत्वचोऽर्द्धाक्षाः पिप्पल्यर्द्ध-
पल तथा । सितामधूकखर्जूरमृद्वीकाश्च पलोन्मिताः ।
संचूर्ण्य मधुना युक्ता गुटिकाः कारयेद्भिषक्” चक्रद० उक्ते
रक्तपित्ताधिकारस्ये गुटिकारूपौषधभेदे ।

एलापत्र पु० एलापत्रमिवाकारोऽस्यस्य अच् । नागविशेषे-
“नागस्तथा पिञ्जरकः एलापत्रोऽथ वामनः” भा० आ०
३५ अ० । नागनामकीर्तने । [(काटा व्यामरुल) ।

एलापर्णी स्त्री एलायाः पर्णमिव पर्णमस्याः । “राज्ञायाम्
एलापुर न० नगरभेदे ।

एलीका स्त्री आ+इल-ईकन् । सूक्ष्मैलायाम् (गुजराति)
राजनि० । [च सर्वेषु लवणेषु च ” सुश्रु० ।

एलुक न० इल-उक । गन्धद्रव्यभेदे । “भद्रदार्वेलुकाख्ये
एलवालुक न० एलवालुक पृष्ठा० लुङागमः । एलवालुक
सुगन्धिद्रव्ये (लालुका) राजनि० ।

एव अस्म० इण्-वन् । १सादृश्ये, २अनियोगे, ३वाक्यभूषणे,
४चारनिबोधे, ५विनिमये, ६परिभवे ७द्वेषदये च ।
विशेष्यसङ्गतः ८अन्ययोगव्यवच्छेदे । यथा पार्थ एव
धनुर्धरः इत्यादौ पार्थान्यपदार्थे प्रथस्तधनुर्धरत्वम्
व्यवच्छिद्यते । विशेषणसङ्गतः ९अयोगव्यवच्छेदे यथा
गङ्गाः पाण्डुर एवेत्यादौ गङ्गे पाण्डुरत्वायोगो व्यवच्छि-
द्यते । क्रियासङ्गतः १०अन्तान्तायोगव्यवच्छेदे यथा नीलं
सरोजं भवत्येवेत्यादौ सरोजे नीलत्वात्यान्तायोगो व्यव-
च्छिद्यते । ११गन्तार ति० । “एवेत्यवधारणानियोगौ-
पस्यनियोगेषु” इत्युक्ता गणरत्ने यथाक्रमसंज्ञा-
इतम् । “अहमेव ददामि । अद्येव । इहैव । अत्रैव ।